СВОБОДА SVOBODA



УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОГО ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLV. Ч. 67. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 23-го березня, 1937. VOL. XLV. No. 67. Jersey City, N. J., Tuesday, March 23, 1937. THREE CENTS

АВТОМОБІЛЬНІ РОБІТНИКИ ГРОЗЯТЬ ГЕНЕРАЛЬНИМ СТРАЙКОМ

ДІТРОЙТ. — Автомобільна юнія „Юнайтид Автомобіл Воркерс оф Америка" не згодилася відкликувати з фабрик Крайслера страйкуючих робітників, що в них засіли, а замісць цього почала робити приготування до генерального страйку.

Губернатор стейту Мерфі робить заходи, щоби довести до переговорів між спорячими сторонами. Ситуація в місті напружена.

ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК КРАМНИЧНОЇ ОБСЛУГИ В ПРОВІДЕНСІ.

ПРОВІДЕНС (Ровд Айленд). — На загальних зборах крамничної обслуги, скликаних Комітетом для Промислової Організації, постановлено вийти на загальний страйк.

Сподіваються, що страйк обійме коло 12.000 робітників.

Загрожені страйком підприємства постановили закрити свої крамниці, щоби не допустити до сидячого страйку.

БОРОТЬБА ЗА ФОРМУ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Великий відділ типографічної юнії ч. 6, що має понад 10,000 членів, постановив підпирати Комітет для Промислової Організації.

Філядельфійські юнії звязалися з Комітетом для Промислової Організації і домагаються від Федерації Праці поставити питання викинення їх з Федерації на конвенцію стейтової Федерації Праці, що має відбутися дня 30 березня в Гарисбургу.

У Нюарку, Ню Джерзі, відбулася конференція лідерів обох груп робітничих юній у справі організація робітників в юнії. Прихильники Комітету для Промислової організації та прихильники Федерації Праці заявилися за те, щоби обі сторони вели спільну акцію за організування робітників, а себе не поборювали.

КРОВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ПУЕРТО РІКО.

САН ХВАН (Пуерто Ріко). — На тлі націоналістичної пропаганди й суперечних адміністраційних заряджень прийшло у місті Понсе в неділю зполудня до поважних вуличних заворушень, у котрих згинули 7 осіб, а коло пів сотки вийшли з тяжкими ушкодженнями тіла.

Націоналістична група добивалася від уряду дозволу на відбуття в неділю демонстрації вулицями міста, щоби з одного боку зажадати випущення на волю 8 арештованих націоналістів, а з другого боку поширити свою агітацію. Міський посадник дав дозвіл на похід, а начальник поліції його заборонив. Націоналістична організація видала приказ, що демонстрація відбудеться. Поліція на це виставила силу. Коли похід дійшов до головної площі міста, прийшло до сутички між демонстрантами й поліцією. Хтось з демонстрантів, кажуть, видав вистріл, а поліція відповіла сальвою. Поліція вживала револьверів, карабінів та машинових крісів.

Між убитими є два поліцаї.

УКРАЇНЕЦЬ ІМЕНОВАНИЙ ПРОКУРАТОРОМ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Іван Т. Білінський, місцевий адвокат, іменований заступником генерального прокуратора стейту Огайо. Має він бути спеціяльним заступником ліквідаторів „Юніон Трост Компані оф Клівленд".

Попри адвокатуру Білінський займався живо українськими політичними справами. Він брав живу участь у Демократичнім Клюбі Семої Варди, в „Вест Сайд Юкраїніен Демократік Ліг оф Каягога Кавнті" та в Українськім Народнім Домі. Він є членом виконного комітету „Демократичної Космополітальної Ліги" й почесним членом „Козацького Клюбу Красних Штук". Він є визначним діячем демократичної організації та був делегатом на стейтову конвенцію партії.

Білінський є першим українцем іменованим на визначне становище в стейті Огайо.

РУЗВЕЛТ ЗБИРАЄТЬСЯ ВІДВІДАТИ ФИЛИПИНСЬКІ ОСТРОВИ.

ВОРМ СПРИНГЗ (Джорджія). — З оточення президента Рузвелта подано ґазетам як певну річ, що президент Рузвелт думає відвідати Филипинські острови наступної осени.

Його візита буде мати форму віддання візити филипинському президентові Кесонові.

САМОГУБСТВО З ЛІТАКА.

БЕЙКЕРСФІЛД (Каліфорнія). — Анатол Марен з Сан Франсіско вискочив з літака підприємства „Юнайтид Ер Лайнс" по дорозі з Сан Франсіско до Лос Анджелеса.

Є це перший випадок самогубства цього роду в Америці.

ПРИЗНАВСЯ ДО НАСИЛУВАННЯ И ВБИВСТВА.

НЮ ЙОРК. — Сальваторе Оссідо, 26-літній голяр з Бруклина, признався поліції, що це він у пятницю сполудня замани до своєї голярні, насилував, а потім убив Айнеру Шпорер, 9-літню школярку місцевої німецької парохіяльної школи. Трупа запакував у кропивяний мішок і заніс у ночі на сходи одного недалекого дому, де його й знайдено в суботу рано.

Адвокати кажуть, що Оссідо божевільний. Прокураторія каже, що це звичайна в таких випадках оборона та що він повинен бути поставлений на суд.

ФРАНЦУЗЬКИЙ УРЯД ПЕРЕБИРАЄ ФАБРИКУ ЛІТАКІВ.

ПАРИЖ. — Французький уряд рішив постепенно викупити усі фабрики, що займаються виробом зброї і амуниції. На днях він перебирає на свою власність фабрику будови літаків, „Блеріо", в Сіресне, а другу в Беґле. Уряд видав також повідомлення що вкоротці перебирає фабрику літаків в Гаврі.

НИНІШНІ ВЧЕНІ.

Як повідомляє польська преса Вінкентій Ржимовський прислав Польській Академії Літератури заяву, що не хоче далі брати участи в її праці. Президія Академії Літератури на засіданні дня 27. м. м. приняла резиґнацію Ржимовського, який з тим днем перестав бути членом академії. Як відомо, Ржимовський мусів покинути академію через те, що скомпромітував своє імя плягіятом творів Расселя і інших чужинних авторів.

ПЕРЕХИТРИВ ВОРОЖКУ.

До славної в Кишеневі ворожки Марії Манґалі зголосився елеґантний молодий чоловік з проханням поворожити йому з кабала. Врадувана ворожка задемонструвала перед гостем усі тайни своєї штуки й виворожила йому між іншим, що скоро дістане більшу квоту гроша. Ворожба сповнилася справді дуже скоро, бо тільки молодець вийшов, заплативши без протесту солений гонорар, ворожка завважила, що всі її ощадності — досить поважна квота — щезли!

АЛЮМІНОВЕ НАЧИННЯ І ЗДОРОВЛЯ.

В останніх часах значно поширилося уживання алюмінового начиння до варення страв. Уживаючи їх показалося, що кваси чи основи, що находяться у варених стравах розкладають стінки алюмінiових начинь. У той спосіб до страви долучуються домішки алюмінiюм, більш-менш ок. 5 тисячних грама денно.

В рослинах і мясних стравах, споживаних денно находиться ок. 7 тисячних ґр. Щоби виступило затроєння алюмінієм, треба би денно спожити аж 300—600 ґрамів алюмінію, тому власне тих 12-тисячних ґрама алюмінію, що походить з алюмінiового начиння і страви, зовсім людині не шкодить.

РОБОТИ ПОПРАВЛЯЮТЬСЯ.

ВАШИНГТОН. — Федеральне бюро „Юнайтид Стейтс Емплоймент Сервіс" подає, що число нових робіт, одержаних робітниками в лютім цього року, є на 138 процентів вище від числа нових робіт, одержаних робітниками у лютім минулого року.

МАТРИМОНІЯЛЬНА АФЕРА НА ОСНОВІ АНОНСУ.

У Львові арештовано Рудольфа Матайса, абсольвента гімназії, який подаючи себе за інжиніра, вимантив від Марії М., учительки із Франції, 3,000 зол., обіцюючи з нею оженитись. Подавав себе теж за урядовця „Польміну", хоч звідтам давно його за крадіж видалили. Тимчасом він був безробітним, в додатку жонатим і має троє дітей. З п-ою М. познайомився на основі анонсу, який вона оголосила в „І. К. Ц.".

ЧАПЕК ДИВИТЬСЯ СУМНО В МАЙБУТНЄ.

Славний чеський письменник Карль Чапек написав нову песу „Біла чума". Є це подібна тема до Уелсового „Року 2000". На людство впала нова недуга — біла чума. Молодий лікар Ґаллен, що живе в краю з диктатурою, найшов лік проти цієї чуми, але хоче його передати державам і народам тільки тоді, коли вони всі розброяться. У песі змальована боротьба між тими, що не хотять виректись війни і між винахідником. Уся історія кінчиться безнадійно, як у деяких останніх песах Б. Шова.

ЧОЛОВІК, ЩО НЕ ПИВ АЛЬКОГОЛЮ.

У місті Туслі на Герцеґовині (Югославія) помер недано торговець кіньми Ібраґім Топуліч. Він мав 103 роки, був 24 рази жонатий і залишив 38 дітей, які всі живуть.

Топуліч був ревним визнавцем Магомета і тому теж ціле своє життя не пив ні каплі алькоголю. Зате пристрасно курив. Він міг викурити 100 папіросок денно. Любив дуже коні і щодня їздив кінно. Завжди веселий, казав, що життєву радість черпає не з алькоголю, тільки з природи, яку любив надівсе.

ІЗ ШВАЧКИ ПЕСЬМЕННИЦЯ.

Померла франц. письменниця Марґарита Аду, що у свій час здобула одною книжкою світовий книгарський ринок. Вона була тоді звичайною швачкою. Її перша повість „Марія Клер" дістала нагороду „Фемна". Передмову до книжки написав Октав Мірбо і книжку переклали на ріжні европейські мови. Аду мала великий вплив на деяких молодих письменників, що пробували досліджувати її методу „створити собі власний світ уяви". Вона працювала над кожним твором совісно і довго, кажучи: „Мені кажуть про надхнення!" Якби ви знали, якто треба працювати, щоб висловити те, що відчуваємо!" Її інші книжки „Робітня Марії Клер", „Наречена", „З міста до млина" і остання „Лагідне світло".

ПРИЯТЕЛЬКА НІЦШЕ І РІЛЬКЕ.

Мало відома на чужині німецька письменниця Лю Андреас Сальоме померла у 76 р. життя. Її імя звязане з життям і творчістю великих письменників. У ній кохався безнадійно Ніцше і хотів з нею женитись, коли мала 21 років. Вона їздила з ним в атмосфері найчистішої дружби по Італії та Німеччині. Те, що вона зірвала з ним було першою причиною його умового розладдя. Багато літ пізніше, коли Андреас-Сальоме була поважною жінкою, в ній кохався великий німецький, молоденький поет Марія Райне Рільке.

ПЕРШЕ ПОДРУЖНЄ ОГОЛОШЕННЯ.

Британський музей в Лондоні має один примірник часопису „Манчестер Віклі" з 1727 р. в якім появилося було перше подружнє оголошення у світі. Одна анґлійка, Морісон, в ще незнаний тоді спосіб, відважилася шукати собі чоловіка. За це оголошення арештували її і поставлено під догляд лікарів-психіятрів. Сьогоні такі оголошення це звичайна річ.

ЧИ В АЗІЇ Є БАГАТО ЛЕВІВ?

Недавно анґлієць Дюмес подав звістку, що зустрів лева коло місцевости Болен Пасс у Белюджистані, де, як думали загально, левів уже нема. Анґлійські часописи пригадують, що азійські леви живуть ще у недоступних лісах Ґір на півострові Катіявар, між Бомбаем і Карачі в Індіях. Є їх там яких 100 штук. Індійські леви є цілком подібні до африканських, лише не мають такої гарної гриви, як їх африканські побратими.

СТОЛІТТЯ СМЕРТИ ЛЕОПАРДІЯ.

Італійська Академія святкуватиме століття смерти найбільшого італійського поета Джіякома Леопардія. Свята почнуться вже в березні, хоч Леопарді помер у червні. Окремі свята будуть теж у родинному місті поета в Реканті та Неаполі, де поет помер.

ЦЕ НЕ ДЛЯ МОЛОДИХ ДІВЧАТ...

Один дотепний видавець з Букарешту, знаючи добре смак і зацікавлення публики, зробив величезну рекляму нововиданій книжці під заголовком: „Про що повинна знати молода дівчина перед подружжям?"

З усіх сторін посипались замовлення. За кілька днів розійшовся вдалому видавцеві цілий наклад... „Доброї кухарки".

Незабаром стали приходити до видавця скарги, погрози, ба навіть судові позови за зворот грошей і обман.

Та в суді ждала невдоволених покупців ще одна несподіванка. Суддя заявив, що він прочитав ту книжку і вважає, що це справді книжка, яку кожна молода дівчина повинна прочитати перед подружжям. Спритний купець виграв процес, а огірчені аматори сензації мусіли ще й заплатити судові кошти.

СОВЕТИ ПОТВЕРДЖУЮТЬ, ЩО ЖНИВА НЕ ДОПИСАЛИ

МОСКВА. — Своїм розпорядком, підписаним Сталіном і Молотовим, советський уряд уневажнив всі задавнені податки, що селяне мали платити урядові у формі збіжжя. Це є перше, хоч може не безпосереднє признання Советів, що минулорічні жнива не дописали. Таких задавнених збіжевих податків начисляють біля вісім мілюнів тон. Рівночасно з тим розпорядком, є виданий інший, на основі якого знижується ціну за винайм тракторів в машино-тракторних стаціях на 10 до 30 відсотків. Буде також знижена ціна за винайм урядових жниварок і молотілень. В той спосіб уряд хоче заохотити селян до більше видатної праці на полі. — Комісар залізниць, Лазар Каганович, заявив, що уряд рішив завести всюди по залізничих шляхах інспекційні відділи, які мають охороняти залізниці від ріжного роду таких саботажів, які були розкриті підчас останніх процесів в Москві. Каганович заявив, що ці собатажі продовжаються і тому уряд мусить побільшити сторожу десятькратно.

СОВЕТСЬКІ ТЕНКИ МАЛО ЩО ВАРТА.

МОСКВА. — Велике занепокоєння в командних колах червоної армі викликали фатальні досвіди зі советськими тенками в Еспанії. Там, на терені значно лекшим ніж в СССР, советські тенки зовсім не оправдали покладаних на них надій. Показалося, що конструкція тенків погано виконана і мотори ненадійні. Через те еспанські революціонери здобувають тенки тузинами. В Москві роблять за те винуватими, як звичайно, „троцькістів-саботажників"; заразом задумують реорганізувати продукцію тенків, зачинаючи від „чистки" непевних елементів по фабриках.

НАЦІОНАЛІСТИ НЕ ДАЮТЬ ІМ СПАТИ.

КИЇВ. — В останніх тижнях советська преса розвела знова гостру пропаганду проти націоналістичного руху на Україні. Вона зі страхом стверджує, що не звертаючи уваги на репресії сепаратистичний рух зростає і захоплює найширші маси. Недавно ҐПУ натрапило на слід комірок, яких завданням була діяльність в напрямі відірвання України від СССР. Українські сепаратисти є теж у відділах червоної армії, й у чорноморській фльоті. У звязку з тим арештовано кільканадесять людей. Московські власти не хочуть давати цій сепаратистичній акції правдивого насвітлення і називають її „новим троцьківським центром".

НІМЕЦЬКИЙ УРЯД ЗАКУПОВУЄ ФІЛЬМОВІ КОМПАНІЇ.

БЕРЛІН. — Знаючи, яку ролю відграють фільми в пропаганді, німецький уряд рішив підчинити всі німецькі фільмові підприємства наперед своїй фінансовій, а далі мистецькій контролі. Він викупив контролюючі уділи в „Фільмовій Корпорації Тобін", і в „Баварських Фільмах", а накінець в найбільшим німецьким підприємстві „УФА". Правдоподібно, що ці компанії відтепер будуть підчинені безпосередньо міністерству пропаганди.

ХРИСТОС НЕ БУВ ЖИДОМ — ГОВОРЯТЬ НАЦІ.

БЕРЛІН. — У звязку з посиленою проти-жидівською кампанією в Німеччині, Юлій Штрайхер, нацистичний провідник, що стоїть на чолі проти-жидівської кампанії, помістив в „Штірмері" статтю, в якій втердить, що Христос не був жидом. „Христос не тільки не був жидом — говорить Штрайхер — але він був найбільшим противником жидів в цілій історії. Християнська релігія яку він створив є фундаментально проти-жидівська. Вона є одною з найбільших проти-жидівських рухів всіх часів". Далі Штрайхер впевняє, що також всі апостоли, крім Юди, були не-жидівського походження.

ПІДГОТОВКА ДО СВІТОВОГО ПРОТИ-КОМУНІСТИЧНОГО КОНГРЕСУ.

БЕРЛІН.—Ніл фон Бар, що є резервовим шведським офіцером, а рівночасно секретарем „Інтернаціонального Бюра для Боротьби з Комунізмом", заявив, що вкоротці буде скликаний світовий конгрес, який має нарадитися, як повести боротьбу проти комунізму, щоб вона була найуспішніша. Завданням Бюра, яке має представників 24 національностей, говорив фон Бар, є інформувати публику при помочи книжок, памфлетів, лекцій і фільмів про небезпеку комунізму на кожній ділянці нашого життя; давати докази, що комунізм означає найбільшу небезпеку для культури, миру, національного добробуту і свободи всіх народів".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів!

Адр. з: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКА Й ВІЙНА

У своїх зізнаннях перед комітетом для видатків у палаті послів конґресу прийшлося Корделові Голові, секретареві стейту говорити про ситуацію в Европі. Говорив він про перегони европейських держав в зброєнню та про вигляди світової політики на тлі цих зброєнь. На думку Гола, перегони европейських держав в зброєнню грозять Европі мілітарною катастрофою або майже так само неминучою економічною катастрофою. Ще цікавіший погляд Гола, що одна або друга катастрофа заскочить Европу менше-більше протягом року, хіба що европейські держави закинуть ці зброєння.

„Одинокою альтернативою для катастрофічних подій в Европі", — говорив Гол, — „є систематичне усування торговельних перешкод такими засобами, як американська програма торговельної взаїмности. Як інші держави звернуться остаточно на цю мирну дорогу та відвернуться від зброєнь, воєнних погроз і висмівання мира, тоді буде лекше розвязати такі питання, як усталення грошей і завішення зброєнь".

Рівночасно з тим Кордел Гол остерігав конґресменів, щоби вони не вважали проєктів законів про невтральність як зовсім певну ґарантію, що Америці вдасться здержатися від війни.

Цими словами Кордел Гол кинув світло на два проєкти про невтральність, що власне недавно ухвалено в конґресі: проєкт сенатора Питмена й проєкт конґресмена Рейнолдса. Хоча або ці проєкти ріжняться між собою в тому, що проєкт Питмена докладно означує, що має робити президент для удержання невтральності, а проєкт Рейнолдса лишає дуже багато до свобідного вирішення президента, оба ці проєкти виходять із заложення, що Злученим Державам треба здержатися від участи в евентуальній війні. Оба ці проєкти йдуть у цьому бажанню так далеко, що вони навіть не розуміють ріжниці між напасниками й нападеними в евентуальній війні, ставлячи обох на одну дошку. З того видно, що не дивлячися на ріжні суперечні опінії в тисяч і одній справі американський народ у дану хвилю хоче здержатися від участи в війні. Про це відай і сумніву нема.

Одначе, як сказав Гол, а він як адміністраційний урядник, найвищий по президенті, повинен би знати, все це законодавство про невтральність не може вважатися за незаводну забезпеку проти війни. Американська опінія нині є проти війни, але коли війна нарешті прийде, то ледво чи Америка захоче й зможе здержатися від приступлення до неї, як вона цього нині зовсім щиро бажає й до цього твердо змагає.

ЩО ДІЄТЬСЯ В ЧЕРВОНІЙ ЕСПАНІЇ

(Для "Свободи" з Парижа).

Недавно вернув до Парижа знайомий француз-комерсант, що їздив у торговельних справах, головно до цеї частини Еспанії, що є під владою червоних. В розмові він виложив свої враження з побуту в Валенції, Барцельоні і т. д. Оповідання цього комерсанта (будемо називати його Х) так безпосередні й цікаві, що їх варто подати до відома читачів „Свободи".

Тепер, з проголошенням політики „невтручання" в еспанські справи, на останній прикордонній стації, французькі урядники пропонують пасажирам підписувати заяву, що дальшу свою поїздку вони беруть на власне ризико, і за безпеку їх життя та майна управа залізниць не відповідає. Зразу тут же еспанська стація Пор-Бу. Перше, що кидається там у очі — це величезні плякати комуністичних і анархістичних орґанізацій з ріжними гаслами й закликами. Тут і там... портрети Сталіна. Якісь розперезані осібняки перевіряють документи. Папери, візи й т. д. можуть бути в найліпшому порядку, але це дуже мало говорить представникам „влади". Всім пасажирам треба зголошуватися до „штабу" анархістів, що урядує тутже в запльованій, неймовірно брудній кімнаті. За столом сидить якийсь тип, і ставить запити, в роді таких: „Чи не їдете ви, щоб нажитися на еспанському народі', або — „Чи не збіраєтесь ви шкодити революції" і т. д. Тип, зрештою, не дуже слухає відповіди... Головне для нього показати, що він є „влада".

Потяг, що йде від кордону в глибину червоної Еспанії, має II. і III. кляси. Х. купив квіток II. кляси, але всівши до потягу відразу зрозумів, що зробив дурницю: в II. клясі їдуть люди з квітками III. кляси, а переважно... зовсім без квітків.

— Це тому, що свобода — пояснив Х. другий француз-пасажир, додаючи, що тут розуміють свободу так, що кожний задурно може користати зо всього... —

Від кордону до Барцельони 150 кільометрів. Раніше цей простір потяги покривали за 2½ години. Тепер Х. їхав 13 годин і 30 хвилин... На кожній стації реперували паротяг, чекали від когось наказів і т. д. До Барцельони приїхали вночі. Х. хотів замовити таксівку (авто), та виявилося, що таксівок нема. Та послугач, одержавши добрий напивок, порадив звернутися в цій справі до... штабу анархістів. Мовляв, до чужинців вони ставляться з більшим респектом і може авто пришлють. Дійсно — прислали. Не машина, а якась купа брудного, поломаного залізного лому! Ледви доїхали до готелю „Контіненталь". В готелі Х. запитався за ціну кімнати й був дуже здивований: вона коштувала тільки 12 пезет (по теперішньому курсі — 30 ам. центів) Здивування дійшло вершка, коли виявилося, що в цю ціну входить не тільки кімната, але й повне денне удержання. Х. виявив, що як населення, так і влада не здають собі справи з факту обезцінення еспанської валюти. Ціни тісамі, що були перед революцією, коли I пеза коштувала 30 центів.

Втомлений довгою їздою в переповненому потязі Х. негайно заснув. Та не на довго. В двері зачали стукати з панічними вигуками: „До льоху, бо фашисти кидають бомби!" Це робила свій нічний рейд повітрова ескадрилля ґен. Франка. Мущини і жінки (все переважно закордонці) в нічному біллі з пострахом неслися по коритарах готелю, тікаючи до льоху. Побіг туди Х.

Вранці Х. довідався про наслідки бомбардування. Було багато вбитих і поранених, зруйновано будинки. З таємничим виглядом його поінформували, що значну частину жертв забила „5-та кольона". „Що це за „5-та кольона"? — із здивуванням запитав Х. Справа скоро вияснилася. Коли ґен. Франко наступав перший раз на Мадрид, то в радіовій промові заявив, що офензиву ведуть 4 кольони війська, а „5-та кольона" піддержить його безпосередньо.. з Мадриду. Змисл цієї заяви той, що націоналісти як в Мадриді, так і по інших містах, які є в руках червоних, мають підпольні, боеві відділи, що провадять терор, саботажі і т. д. Ці відділи й називають „5-тою кольоною". Така „5-та кольона" мається в кожному місті червоних — довірочно розповідали Х. самі еспанці. Ці націоналістичні підпольні відділи тримають в пострасу червоних. При нічних нападах ескадриль ґен. Франка вони використовують замішання й паніку та вбивають за чергою намічених представників червоної влади.

Рано Х. оглянув Барцельону. Своїм положенням та архітектурою місто чудове! Але тепер занедбане й забруджене до краю! Вулиці обліплені соціялістичними відозвами й плякатами. На площі Катальонії Х. побачив ґрандіозних розмірів портрет Сталіна, обіймаючого дітей (!) Виявилося, що цей портрет спеціяльно привезено з Москви. Напроти нього — кольосальний чорно-червоний прапор анархістів. Досить побути в Барцельоні один день, оповідає Х., щоб побачити ворожнечу між еспанськими комуністами й анархістами. Комуністи тримають в своїх руках урядовий апарат, а анархісти „вулицю" Барцельони.

В год. 10. вечором Х. знову вийшов на прохід. Раптом — стрілянина. Згасли всі вогні. На цей раз місто бомбардували кораблі ґен. Франка. Люди падали на землю й повзли в укриття. Х. з перехвильовання хотів закурити папіроску і засвітив запальничку. За це ледви не був лінчований! Охоплені панікою люди думали, що це він подає комусь світляні сиґнали! Після обстрілу Х. хотів піти до дому, але йому відрадили. Чому? Знов жах перед „5-тою кольоною". Можуть помилково вбити.

На третій день Х. пішов полагоджувати свої торговельні справи. Мав він ще в Парижі оферту червоного секретаря постачання Барцельони й до нього зателефонував з готелю. Відповіли, щоб зголосився. Для певности, Х. запросив з собою урядника французького консуляту. Пішли разом до палати, де міститься „міністерство" постачання. Біля дверей озброєні міліціонери й кулемети. Дипльоматичний документ консулярного урядника відкрив двері...

Величезний кабінет і розкішні фотелі, з позолотою в стилю XVIII. ст. На стінах аристократичні герби. А за столом, безладно заваленому паперами, сиділа людина, розпатлана, без маринарки й ковнірця, з розщіпленою сорочкою Це був „міністер" постачання.

„Міністер" довший час не підносив голови. Гості стояли. Нарешті буркнув: „В чому справа!?" Урядник консуляту виложив ціль візити. Розпатланий осібняк тимчасом зривався з фотелю, бігав по кімнаті, знов сідав, потім знов бігав — зовсім, як видно, не слухаючи французького урядника. Раптом станув і з цілої сили гримнув пястуком по столі й закричав:

„Я хочу працювати! I вмію працювати! Але хіба я можу не то що робити, але думати, коли мене кожної хвилини можуть вбити!"

Здивуванню Х. не було границь! Далі з оповідання комуністичного міністра виявилося в чому справа. Оказується, він був під терором анархістів.

„Кожних півгодини" — продовжував скаржитися перед чужинцями „міністер" — „мені анонімно дзвонять по телефону й відгрожуються, що вбють". Хто — питаєте? „Звичайно, анархісти! Між нами точиться безпощадна боротьба. Хвала Богові, так, кажу вам, хвала Богові, що Франко робить напади на місто. Бо колиб тут було спокійніше, то ми, комуністи, давно вже перестрілялися з анархістами!"

При цих умовах годі було говорити про торгівлю й Х. відійшов, умовившись, що відвідає „міністра" пізніше. В той же день він довідався, що два полки анархістів залишили фронт і маширують до Барцельони, щоб розправитися з комуністами. Вдалося їх „уговорити" кинути цей намір вже в самих околицях міста...

З Барцельони Х. поїхав до столиці червоної Еспанії — Валенції. Подорож відбувалася на авті під охороною озброєних міліціонерів. Минали села. В селах церкви, але всі без хрестів. Їх зняли з наказу влади. Х. запитав, чи є при церквах священики. Міліціонери відповідали: „Ті, яких ми не встигли забити, повтікали до Франка й бються тепер в лавах фашистів".

Валенція — це озброєний табор! Коли зовнішнє безладдя вражає подорожнього в Барцельоні, то в Валенції він бачить вже цілковитий хаос і руїну. Це просто якась кльоака! В годині 9-тій вечором скрізь гасяться вогні. Х. спинився, на підставі урядового ордеру, в готелі. Не було ще пізно, але вулиці цілком пусті! Навіть військових не видно. Х. поцікавився, чому це так. Почув те, що нераз чув, в Барцельоні: „5-та кольона" ґен. Франка тримає всіх під терором. Ніч перебути довелося знову у льосі: націоналістичні ескадрилі бомбардували місто.

Натомісць в день місто кипіло життям. Туди й сюди сунули авта з набундюченими червоними „достойниками". Всі вони мали при собі грубезні шкіряні торби для паперів. Це для більшої „діловости"... Скрізь можна було чути московську мову. Це прислані большевицькі старшини й партійні керівники. Але Х. казали саміж еспанці, що вони москалів не долюблюють, бо „занадто дорого вимагають собі платити й поводяться як хами".

Вязниці Валенції переповнені. Арешти продовжуються в масовому масштабі. Щоб звільнити місце для нових вязнів, поступають дуже просто: кожної ночі вивозять тих, що вже „засиділися" за місто й розстрілюють. Трупи закопують так недбайливо, що голодні пси розкопують могили. Населення боїться, що з теплими днями пошириться епідемія тифу, чи іншої хвороби. На вулицях довжелезні черги доло продовольчих крамниць. В Валенції, як в цілій червоній Еспанії, страшний брак харчових продуктів. Не можна сказати, щоб продуктів не було, але такий стан спричинює анархія в урядовому апараті.

В червоній столиці Х. перебував три дні й зібрався виїхати, переконавшись, що в цьому хаосі годі думати про якібудь торговельні операції. Пропозицій він мав багато, але ні одної не можна було приймати поважно, бо що рішали одні, то другі перерішували. Вернувши до Барцельони, Х. згаданого розпатланого „міністра" вже не застав в його „фотелі". Виявилося, що анархісти вбили його вуйка, після чого „міністер" зник. Втік закордон, навіть не передавши нікому свого урядування...

Х. переконаний, що червоні не встояться перед націоналістами. Їх спротив може тривати ще певний час, але питання остаточної перемоги ґен. Франка перерішене.

М. Орґанський.

„ЄСТ ТИЛЬКО ЄДЕН ПОЛЬСКІ БУГ"...

Село **Демня, пов. Жидачів,** Галичина, що від кількох літ намагається піднестись з культурного занепаду й змагає до щораз кращого, — є водночас тереном сильного наступу. Поляки, яких у Демні кільканацять родин, намагаються випередити нас у всьому: від кількох літ провадять „Стшельца" (підчас забав якого доходило нераз до бучі з нашими хлопцями), а минулого літа оснували свій дитячий садок Т. С. Л., випередивши в цьому Кружок „Рідної Школи", що не має — покищо приміщення на свій Дитячий Садок.

До цього садка Т. С. Л. стягнула провідниця й деякі українські діти (бо сусідських було... півтора) — щоденною кавою і цукорками — й вивчила їх багато дечого — оригінального. Між ін. ті діти, що ходили до садка Т. С. Л., — говорять сьогодні в школі з українським священиком.. по польськи й твердять, що... **„ест тилько еден польскі Буг",** бо так виразно вчила їх і вмовляла в них садівничка Т. С. Л. зі Львова.

Ось, чого вчать дітей у сусідських садках! Те саме діється і в школі: це є автентичне, що хлопець, що покінчив 6 кляс народньої школи в Демні, не вмів по українськи підписатись, а вже скорше зліпив букви по польськи! Нічого дивного: на пять учительських сил у Демні — всі чужинці (тільки один, „пожондни поляк — ґреко-католік"), що не мають зеленого поняття про українську літературну мову (й зовсім не вживають назви „український"), а „свіжа" пані директорова пише в тему шкільної задачі такі „квітки" як: „вакаце" (це ніби по українськи!) і т. п.

Свідомі громадяни Демні, обурені на таке поступування садівнички Т. С. Л. — і на пониживання й відсування української мови на дальший плян у науці, домагаються: **до українського села й до української мови — українського вчителя!**

Ось таке доносить краєвий часопис „Наш Прапор".

М. О. Лейкін.

ПІД ЕСПАНСЬКИМ НЕБОМ

Гумористична повість.

(23)

Пять хвилин Іванови пили чай, а Іванів, як глянув на запухлу губу жінки, сказав:

— Біда нас понесла до того проклятого скверу.

На другий день обоє пробудилися доволі вчасно. Ґлафіра Семенівна сиділа на ліжку та заливалася гіркими сльозами.

— Щож це зтобою, серденько? Чого плачеш?

— Придивися, як мені губа спухла. Все це я тобі завдячую! Якжеж я тепер покажуся людям? А вже найгірше, що той капітан заповів на сьогодні свою гостину. Щож він собі подумає про мене?

— Е, дурниця! Капітана можемо не приняти.

— Я гадаю, що треба післати по лікаря, бо хто знає, чи нас які трійливі бацилі не покусали.

— Гм... Можна прикликати лікаря, та я не думаю, щоби нас бацилі покусали, бо бацилі втискаються в нутро людини...

— Так буває в нас, а тутешні бацилі можуть бути інші.

— Тож зараз пішлемо по лікаря — говорив Іванів і забрався до миття.

— Не знаю, чи митися? Може то зашкодить? Ах, навіщо ми тут приїхали, ані тут гарно, ні приємно! — бідькала Ґлафіра Семенівна.

— Мені здається, що холодна вода дуже добра на пухлину. Чекай, я вмиюся перший, то скажу тобі.

Став митися та кликав від умивальні:

— Дуже добре робить холодна вода... Кажу тобі, навіть перестає свербіти, а пухлина меншає. Раджу тобі вмити лице.

— Ану покажися — сказала Ґлафіра Семенівна, а як приглянулася червоному лицю чоловіка стала сміятися: — Га, то раз виглядаєш як машкара!

— Щож це знову! — образився Іванів. — Я міг би тесаме сказати про тебе. Тобі обвисла губа, наче корові..

Коли Іванови вмилися та зодягнулися, прийшла горнична, а як глянула на спухлі їх лиця сплеснула в долоні:

— А, сеньора! А каболеро! Санта Марія! Санта Барбара!

— Чогож ця еспанська вісилиця так заводить? Забирайся і заклич мадам франсез.. Алєз по господиню, — говорив випихаючи горничну за двері.

— А то раз нетямучий нарід! — говорила Ґлафіра Семенівна. — Навіть із турками лекше було порозумітися, як ми були в Царгороді.

Горнична привела вкінці господиню, а ця також стала ломити руки над нещасливою пригодою своїх гостей, одначе пояснила їм, що їх покусали москіти.

— Ну пексон ке сес муш еспаньоль — говорила Ґлафіра Семенівна.

— Но, ни, мадам.

— Е, фо-іль медесен, доктер?

— Ні, не треба. Я сама вилікую. Принесу оцту.

— Мерсі, мерсі, мадам... Е самовар, одначе не так, як учора... — говорила Іванова та пояснювала, що не ялося сипати чаю у воду в самоварі.

— Так?! Сі, сі...

Француза вийшла з горничною, яка забрала самовар.

За хвилину господиня вернулася з пляшиною оцту, замачала кінець рушника та приклала Івановій до чола і сказала:

— Мадам, селя ву сулежера.

— Ну, слава Богу, що нас покусали не еспанські мухи, лише москіви. Запиши собі, що комарі звуться тут москіти.

— Коли хочеш, то запишу, та я свято вірю і ніхто мене не переконає, бо нас покусали таки еспанські мухи. Напишу про це до Петра Семеновича. Еспанські мухи, воно все зробить більше враження в листі, ніж якісь там москіти. „Пишу Тобі, що вчора вечором підчас приходу по сквері, на якому є памятник Сервантеса, автора Дон Кіхота, обсіла мене й жінку ціла хмара еспанських мух. Ті кусливі сотворіння покусали нас так страшно, а жінка має такі покусані губи, що похожі до коровячих"...

— Навіть не важся мені писати таких дурниць!

— Коли так, то напишу про себе: „Маю так виверне око, що"...

— Пардон, монсіє... — перебила йому господиня та приклала йому компрес із оцту на око.

— Оцет дуже добре робить, — вспіла вже ствердити Ґлафіра Семенівна. — Чую, що пухлина зменшується. Мерсі, мерсі, мадам... Треба буде прикладати оцет увесь ранок.

Горнична принесла тимчасом самовар. Ґлафіра Семенівна запарила чай, а француза вийшла, поручаючи часто давати оклади з оцту.

При чаю Ґлафіра Семенівна жалілася:

— А то гарно ти мені тай собі доїхав. Сьогодні при неділі мали ми піти на богослуження до церков. У провіднику сказано, що тут у Мадриді є величава церква св. Ізидора, гарна церква Сан-Хусто...

— А правда, правда — притакнув Іванів. — Треба конче бути в церкві на богослуженні, бо тоді певно побачу еспанців і еспанки у святочній народній ноші.

— Ага! Якжеж можемо йти до церкви, коли мусимо маринуватися в оцті! А все те через твої забаганки волочитися вечорами по скверах!

— Мені, дорогенька, здається, що ми вже доволі вимаринувалися в оцті! Пухлина значно зменшилася, можемо сміло йти до церкви.

— Я зовсім не думаю, щоби зменшилася.

— Вір мені, що оцет дуже поміг мені. В подорожі треба ріжноманітних вражінь і ми їх зазнаємо. Ось знайшлися ми коло півночі під еспанським небом тай нас покусали еспанські мухи.

— Ти вічно говориш про еспанські мухи, а тимчасом господиня сказала виразно...

— Що там мені господиня!... Ніхто мене не переконає, що то не були мухи... Зрештою тепер це не важне, бо треба збиратися до церкви.

— Якжеж це? Маю показуватися людям із таким перекривленим лицем? Дякую тобі дуже...

— Алеж, серденько, хтож нас тут знає? Можуть собі думати, що ми маємо такі повикривлювані лиця від уродження. Щож нам це шкодить?

— А я не хочу, щоб мене вважали за кривописку. Всі будуть оглядатися за нами.

(Дальше буде).

Підіжде.

З панною Марійною хоче оженитися пан Курдибальський, що вже має пядесять семий рік.

— Алеж прошу вас, пане, я для вас замолода! Таж я маю щойно вісімнацять літ!

— Замолода? Добре! То я можу кілька літ підіждати!

КОЛЬОНІЗАЦІЙНИЙ ПОХІД

Справа парцеляції великої посілости на українських землях у Польщі викликала оправдане затривоження серед нашого громадянства. Вже дотеперішня практика виказала, що в існуючих умовинах парцеляція в Східній Галичині, чи на інших землях, то в дійсності кольонізаційний похід на наші землі. Зокрема, з хвилею, коли набуття землі з парцеляції узалежнено від затвердження адміністраційних властей, цебто старостів і воєводів, український селянин втратив можність набувати парцельовану землю. Ніякої зміни на краще не наступило в цьому напрямі з ерою так зв. нормалізації українсько-польських взаємин, не зважаючи на те, що саме тут була і є змога вияву доброї волі з боку польського громадянства. Навпаки! Останні дні виявили голу дійсність та розвіяли всякі сумніви в цій наболілій для нас справі.

Перед кількома днями появився в польській пресі маніфест 74 польських організацій Східної Галичини в справі плянованої парцеляції. В маніфесті говориться, що з розпарцельованої землі в скількости понад 300,000 гектарів українське населення одержало понад 220,000 гектарів, а решта, цебто ледви 30 процент, дісталася в польські руки.

Для належного зорієнтування нашого громадянства, як польська сторона ставить цю справу, наведемо декілька найбільше маркантних постулятів з цього маніфесту: Польське громадянство, каже маніфест, домагається солідарно:

1) Нагальне темпо парцеляції слід спинити і перевести парцеляційну акцію в спокою, за пляном, який реалізує засаду, що польська земля мусить бути вжита виключно для скріплення польського елементу.

2) У кожній парцеляційній, комасаційній і меліораційній акції треба передівсім узгляднювати інтереси польського населення, покривдженого дотеперішнім ходом парцеляції, а всяку самоволю в диспонуванні землею в некористь польського стану посідання безоглядно під загрозою гострих санкцій припинити.

3) Безпека держави вимагає, щоби через використання цілого осталого запасу землі пересунути границю сильно поляками заселених теренів з заходу більше на схід і через відповідне перегрупування створити сильну базу польської народности на терені трьох полуднево-східних воєвідств.

4) Обділювання землею мусить відбуватись в постійному звязку з польською акцією в ділянці релігійній, культурній і господарській, що стремить до скріплення польського елементу.

Очевидно, що заподана цифра 220,000 гектарів розпарцельованої землі, яка нібито перейшла в українські руки, є наскрізь довільна, що зрештою можна виказати на підставі статистичних даних.

Наприклад у книжці „Тернопільське воєвідство", що її видав у 1931 році комітет воєвідської реґ. вистави в Тернополі читаємо, що між набувцями ґрунтів з парцеляції було 25,513 (50.9%) римо-католиків, 24,115 (48.2%) греко-католиків, 337 (0.7%) жидів, 85 (0.2%) інших. Значить з розпарцельованої землі українці набули не навіть половини. Слід завважити, що справа парцеляції представляється для українців ще куди гірше у двох інших воєвідствах: львівським і станиславівським. Цю цифру — нібито набутої українцями землі, автори могли піднести ще вище, й певно подавляюча більшість польського загалу прийняла би як неоспориму „правду". Та це нас не дивує. Натомісць дивує нас, як від того роду маніфестом могли поставити свої підписи такі товариства як **Польське Наукове Т-во**, або **Архидієцезальне Коло оо. Префектів.**

Що торкається домагань видвигнених у маніфесті в звязку з парцеляцією, то слід завважати, що тут іде не про соціяльні, але наскрізь політичні, чи радше **національно-політичні огляди.** Українці, як це зрештою заявив голова УПР у соймі, не ставили справи так, що земля з парцеляції великої земельної власности в Східній Галичині має йти виключно в українські руки. Натомісць українська сторона застерігалася й застерігається ріщуче проти кольонізації, цебто проти спроваджування польського елементу з інших воєвідств, мотивуючи це зовсім слушно й так уже аж надто великим перенаселенням наших етнографічних земель у Польщі. Не від речі буде пригадати теж, що польський сойм ухвалив закон з 22 вересня 1922 року (про засади загальної самоуправи), якого 21-ша стаття виразно каже, що на терені трьох східньо-галицьких воєвідств ані держава, ані ніяке самоуправне публичне тіло не може переводити кольонізації. В той час ціла низка польських організацій які в інших випадках підкреслюють виразно потребу правовости й шанування законів, тут, якщо йде про українців, не тільки, що нехтують постанови цього закону, але без огляду **проповідують кольонізацію як засіб польщення українських земель.**

Очевидно згаданого маніфесту ми, українці, не можемо собі легковажити. Це тимбільше, що поляки неофіційних і офіційних кругів у справі парцеляції чи радше кольонізації наших земель є однозгідні. Що згаданий маніфест настроює польських селян з корінної Польщі на боєву нуту, річ очевидна.

„У Східній Галичині, говорив самопевно в соймі польський посол Шебеля, нема перенаселення. Тому нехай українці не дивуються, що одної днини там зявимося й будимо сусідами. Мусимо йти до Галичини, бо це гін польських мас". Таку заяву складає публичне польський посол після проголошення чотирилітнього інвестиційного пляну, на підставі якого майже всі фонди признається на розбудову господарського життя центральних воєвідств з новним поміненням земель, замешкалих українцями.

Очевидно, що в обличчі цих маніфестів і заяв, українське громадянство виявляє оправдане хвилювання, яке в свою чергу мати вплив на дальший уклад українсько-польських взаємин.

(„Новий Час").

ДЕВЯТНАЦЯТЬ РОКІВ САМОСТІЙНОЇ ЛИТОВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

(Кореспонденція з Литви).

(Докінчення).

По закріпленні границь пішла скорим темпом внутрішня розбудова держави, творення з нічого державного апарату та розбудови економічної бази. В тій цілі мусів литовський уряд перевести цілий ряд реформ. В 1922 р. ухвалює литовський сойм аграрну реформу, на підставі якої в дуже короткому часі поміщицькі маєтки опинились в руках безземельного литовського населення. Тею аграрною реформою литовський уряд позбувся **напливового** поміщицького польського і московського елементу, що на ділі ставився ворожо до литовської державности, а по друге бодай частинно заспокоїв голод на землю і створив здорову основу під сільське господарство. До січня 1932 р. була аграрна реформа в більшости переведена. До цього часу розпарцельовано 340,000 гектарів і з цього створено 36, нових середніх господарств. Крім цього вжито ще 82,000 гект. на підсилення карликових господарств. Аграрна реформа принесла вже в дуже скорому часі економічні **користи.** Литовський селянин показався не тільки працьовитим, але теж запопадливим господарем. Він зумів дуже скоро загосподаритись та достосувати своє господарювання до світової коньюнктури. Здоровий цей сектор в державному будівництві допоміг литовській державі перетревати економічну кризу без заломання. В парі з тим пішла теж розбудова власного промислу і торговлі. За ініціятивою держави повстали чотири центральні кооперативні установи, а саме **Летукіс,** в якого обсяг ділання входить заосмотрювання селян в штучні навози та господарські машини, а з другої сторони закупно збіжа; **Поноцентрас** — центральна установа для закупна молока та торгівлі і експорт масла і молочних продуктів. **Майстас** — для покупки, перерібки і експорту мяса; **Летувос цукрос** — централя цукрового промислу в Литві з двома великими власними цукроварнями.

Попри економічну розбудову пішло піднесення культури і освіти. Поверх 3,500 народних шкіл, 9 учительських семінарій, поверх 50 гімназій, університет в Каунас зі всіма факультетами до медичного включно, сільсько-господарська академія в Датнаві і ветеринарна академія в Каунас дбають і про ширення культури та вишколювання власної інтелігенції і фахівців для всіх ділянок державного життя.

Економічна розбудова не залишилась без впливу на розбудову сіл та міст і комунікаційних средств. З колишньої кріпости Каунас з її малими домиками повстало модерне місто з асфальтовими вулицями з ґарними державними та приватними будинками, яких архітектонічна краса та комфорт дорівнюють західно-европейському. Розбудова залізничного табору, залізничих сітей та автобусних ліній поступила так вперід, що майже немає містечка і села, до якого не можна булоб дістатись залізницею чи автобусом.

Внутрішньо політична структура литовської держави перебула на протязі минулих 19 років далекойдучі переміни. До 1926 року існували всякі політичні партії, з яких найактивнішою була комуністична, що працювала дуже інтензивно в підпіллю. Литовський сойм являвся експонентом тих політичних партій, в якому ліві мали перевагу. Це оказалось дуже погубним для молодої литовської держави та чуть що не кинуло її в обійми большевизму. Державний переворот суто національного характеру, переведений успішно головно завдяки армії та шаулісів в 1926 році довів до уступлення ліво наставленого правительства і президента Ґріміюса. Владу перебрав знаний вже зі своєї діяльности зперед війни през. Атанас Сметона, премієром став Вальдемарас. Егоцентричність Вальдемараса, неясний його погляд на устроєву форму держави, хибна політика в Клайпеді, врешті незгідність з другими міністрами привела до його димісії. Премієром став Тубіяліс, що в першу чергу поставив собі за завдання піднести економічний стан Литви, а доперва опісля поволі і систематично переводити устроєві реформи. В першу чергу застановлено діяльність всіх партій, що ставились ворожо до теперішньої влади. Опісля прийшла реформа виборчої системи до громадських рад, а в 1936-му р. прийшли вибори до литовського сойму, оперті не на загальному і безпосередньому праві голосування, але на підставі пропозицій зі сторони самоуправ громадських рад та професійних палат. В той спосіб вибраний литовський сойм не являвся більше представником політичних партій чи груп, але цілого литовського населення. Новий литовський сойм має теж ухвалити нову конституцію, октроєвану Вальдемарасом в 1928 році. Нова конституція, як вже сьогодня можна передбачити, опреться на становій, себто корпоративній системі при поширенню власти президента. Значить іншими словами авторитарна република з усуненням впливу партій на ведення держави.

Закордоном, головно серед американської литовської еміграції, часто густо підносяться критичні зауваги про упадок демократії в Литві та про диктатуру одної націоналістичної партії. Але досвід показав, що тільки той спосіб кермовання державою для Литви був одиноко правильним і корисним. Бо як що так мала держава з 50,000 кв. км., з 2.7 мільонами населення могла доконати так великого діла з нічого, створила армію, державний апарат і власними силами розбудувала кріпку економічну базу, то це було можливим доперва по зломанню розгнузданости партій і по протиставленню партійним інтересам — інтересу нації.

С. Ч.

ЯК СВЯТКУВАТИ ШЕВЧЕНКОВІ СВЯТА?

„Молоде Село" (додаток до селянського тижневика „Нове Село") подає вказівки, як шанувати Великі Роковини, себто дні уродження і смерти (9 і 10 березня) пророка українського народу — Тараса Шевченка. Читаємо там ось що:

В тих днях, або в найближчу неділю треба відсвяткувати Його память святочними сходинами з промовами, деклямаціями й співами та концертами. Розпочати такі святочні сходини треба відсвяткуванням Заповіту Тараса Шевченка, а закінчити, відспіванням гимну „Ще не вмерла Україна". Треба також уважати, щоби програма була дібрана до цього великого свята й добре приготовлена. Пісні треба вибирати поважні, бадьорі, патріотичного змісту. Веселих пісень не співати, бо вони не надаються на таке свято, тільки на весілля чи на осібний концерт. Тимбільше не треба плаксивих сумних пісень, лише таких, які будять відвагу, радість, бадьорість і завзяття. Так само треба вибирати відповідні вірші з „Кобзаря" на деклямації, наприклад: „Розрита могила", „Суботів" дещо з „Великого Льоху", з „Кавказу", з Гайдамаків „Ой Дніпре мій Дніпре" і інші. А вже найбільше треба уважати на промовця і його промову, щоби він представив вірно образ найбільшого сина української землі, її пророка й духового вождя. Може бути навіть дві промови, одна на початку (вступне слово) а одна в середині. Треба постаратися також, щоби в церкві відправлено панахиду за Шевченка. Там, де нема ніяких українських товариств, повинні українські селяни відсвяткувати великі роковини так, як це їм можливе, хочби навіть малими гуртами по хатах. Батьки й старші брати та сестри, повинні розказати дітям про Шевченка, бо в школі вони цього не почують і повинні навчити своїх маленьких братчиків кілька віршів з Кобзаря, наприклад „Мені тринацятий минав" або віршів інших поетів про Тараса Шевченка.

Дібралися.

Як зійшов місяць, Степан прошептав розмріяно:

— Марусю, поцілуй мене...

— Алеж, Степане, я ще ніколи в житті не цілувала мужчин!

— А то добре складається: Я також ні!

З НОВИХ КНИЖОК І ЖУРНАЛІВ.

Березневе число „Вістника".

Березневе число львівського „Вістника", журналу літератури, мистецтва, науки й громадського життя, появилося з таким змістом: поезія О. Ольжича „Триптик" і довга поема Ю. Клена „Прокляті Роки". З белетристики: Ю. Станинець „У Ваґоні". З публіцистики: Р. Рекулі — Червоний прапор над Малягою; Р. Волошин — Політика большевиків на Україні за Центральної Ради; В. Кубійович — Зміна в стані людности на українських землях в СССР; Е. Маланюк — Мислі в роковини; Девіює — Від „держави" до „народу"; Л. Граничка — Стефаників світ; М. Л. З пресового фільму, Бібліографія.

Всі статті надзвичайно цікаві. Репортаж про червоний терор над Маляґою розказує про жахливі знущання еспанських червоних над цивільним населенням. Цей репортаж повинні читати головно ці наші „мягкосердні" соціялісти, які добачують жахливі річи тільки по боці ґен. Франка, а замикають очі на ті страхіття, що їх поповнюють їх червоні однодумці в Еспанії. Р. Рекулі в згаданому репортажі наводить ряд фактів, в яких озвіріння червоних доходить впрост до неімовірних границь. Він пише: „Статистика зладжена заходами головної кватири в Саляманці повчає, що в двацятьдвох місцевостях з загальним числом населення 50,000, число змасакрованих осіб виносить сім тисяч пятьсот, себто 15%. Не пораховано в тому числі тих виконів смерти, що були порішені судом. В тих самих двацятьдвох місцевих зруйновано сто двацять церков, каплиць і монастирів... Щоденник „Ель Соціяліста" в Мадриді писав: „Не вагайтеся, міліціянти, підпалювати будинки, якаб не була їх мистецька вартість, бо завжди це буде здобуток на ворогові". Далі Рекулі пише: „Москва прислала дружини вбивників. Їх є багато і вони сильно зорґанізовані. Мають вже за собою досвід з масакр на Україні і в Грузії. Що більше, вони є самостійні і приймають інструкції тільки від III. Інтернаціоналу... Вбивники з Москви хочуть таким робом винищити всіх тих, що своєю вартістю і волею представляють індивідуальну силу. Коли їх не стане на світі, червоні осягнуть назначену мету. Навіть, як щоб комуністи потерпіли поразку, не лишивбися більше ніхто в червоній Еспанії, що мігби зреорґанізувати край. Залишаться при житті тільки аґенти Москви і їх приятелі".

Незвичайно цікаві є теж всі інші статті цього журналу.

Военно-Науковий журнал — „Табор".

Цей журнал, що має за собою вже 16 рік видання, містить у свойому трицятому числі статті головно военно-наукового змісту. П. Крицький містить наукову розвідку про „Сучасні отруйні речовини та їх значення, яко боєвого засобу". Кость Бунчук містить стратеґічну розвідку про „Бічну Сторожу"; І. Л. Морей де Моран пише про „Авіяцію в Італьо-Абесінській війні". Юрій Науменко пише про „Дозброєння Німеччини"; Святослав Шрамченко про „Засоби боротьби з підводними човнами". Крім того є там цілий ряд дрібніших теж цікавих стать. Журнал цей видають військові фахівці підголовною редакцією ґенерал-хорунжого В. Куща у Варшаві вул. Вільча, ч. 45. Він є головно цікавий для тих, що займаються військовим ділом.

ВИСТАВОВА ПРОГРАМА 1937-го РОКУ В БЕРЛІНІ

(ВУНІ) Берлін став уже містом великих міжнародніх вистав. Розробляючи велику минулорічну програму „Авсштелюнг унд Мессеамт" рахувався з успіхом і моральним, і матеріяльним, але досягнені результати перевершили всякі сподівання організаторів: 3,-200,000 відвідувачів за минулий рік, було такою рекордовою цифрою, якої ніхто не сподівався осягнути. По звітах центрального уряду видно, що на це число склалося ледви 40% берлінців. Головнуж частину творять приїзжі з провінції (50%), а останніх 10% складають чужинці. На всякий випадок такий успіх тільки заохотив „Авсштеллюнг унд Мессеамт" до поширення і побільшення діяльности. Цьогорічні вистави відбуватимуться вже в нових, щойно викінчених галях, спеціяльно пристосованих для таких уряджень: Берлін побачить цього року у себе 6 всенімецьких і 3 міжнародні вистави, часом здуже оригінальними темами.

Давно стала вже традиційною „Гріне Вохе" (Зелений Тиждень), над якою тому і нема що довше спинятися. Як і завше, відбудеться вона на початку лютого з традиційними — ярмаркою, виставою головно сільсько - господарських машин та ріжних технічних уліпшень, кінськими перегонами, театральними спектаклями і т. д. Таксамо не в перший раз відбудеться в Берліні „Інтернаціональна вистава авт і мотоциклів", що вже в минулім році начислювала 850,000 відвідувачів. Цього року успіх запевнений не в меншій мірі, принаймні вже тепер сила чужинецьких фірм заповіла свою участь. На цій виставі вперше побачать світ деякі машини зовсім нової конструкції. „Вистава водяного спорту" теж має свою традицію і своїх прихильників, головно між спортово зацікавленими кругами. Зате загальніший інтерес викличе певно виставка „Німецьких текстильних виробів", намічена на весну ц. р. Вага цеї виставки обумовлена тим, що вона виказуватиме, як далеко зайшла вже Німеччина до автаркії у цій так важливій галузі індустрії, в якій мірі зможе вона обходитися без привізної бавовни, лише виготовлюванням в самій Німеччині матеріялами (джута, лен і т. д.)

В початку літа під протекторатом міністра д-ра Гебельса здасть вистава „Дайте мені 4 роки часу" справоздання з внутрішніх і зовнішніх осягнень Німеччини під націонал - соціялістичним правлінням. „Велика німецька радіовистава" в кінці літа давно вже вийшла поза рамці фаховости і притягає (в р. 1936) денно по 10,000 глядачів з найширших заінтересованих радіо-кругів. На великій інтернаціональній виставі „Молочного Господарства" (кінець серпня) кожна держава, з тих що приймають участь, матиме змогу виказати власну технічну організацію промислу і збуту молочних продуктів і власні технічні удосконалення в цій ділянці. Великий минулорічний успіх вистави „Готелярської та кухонної праці" спонукав до повторення її в цьому році. Мисливський сезон в листопаді буде відзначений „Інтернаціональною мисливською виставою", першою після 25-літньої перерви. Остання така вистава відбулася ще перед Світовою Війною 1912 р. у Відні, а тому відновлення давньої традиції зустрілося у всіх країнах Европи з великим признанням. Уже тепер зголошення сусідніх держав спонукали призначити під цю виставу площу з 40,000 квадр. метрів.

Подув модерного духу часу доводиться відчувати в тому, що всі 9 великих цьогорічних вистав присвячені пропаганді спорту або індустрії.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

КОГОВС, Н. Й.

На допомогу читальні „Просвіти" в Настасові.

Комітет допомоги читальні „Просвіти" в Настасові розпочав свою працю тим, що перевів першу збірку впродовж місяця лютого, і скликав другі збори, на яких ухвалено вислати першу рату в сумі $125 до читальні „Просвіти" в Настасові через Обєднання. З листів, які наспіли до комітету видно, що наші односельчани зрозуміли цю справу, і починають збірку і в других громадах.

Збірку почали в Філядельфії, Балтімор і Амстердам.

На зборах комітету ухвалено видати перший виказ, і оголосити, а дальші викази будуть по порядку, оголошувані. Збірка в нашій околиці ще не скінчена й вона буде продовжуватись дальше.

На першу збірку, яку проголошуємо, зложили:

Ілія Куріца $15; І. Базар, Р. Слободян (з Елізабет, Н. Дж.) і С. Малиса (Ню Йорк) по $10; о. А. Іванишин, Г. Джинджиристий, Я. Джинджиристий, П. Джинджиристий, Евдокія Назаревич, О. Бомба, С. Базар, Д. Зальопаний і М. Галашин по $5; П. Бойко й А. Бачинський по $3; Текля Бачинська, В. Колодій, Анна Юзеньків, Д. Лисий, Анна Било, І. Павуляк, Катерина Вертепна, С. Юзеньків і Т. Мадараш по $2; Н. Ониськів, Магда Павуляк, Марія Малик, Н. Дільний, І. Бурега, І. Дмитерко, С. Паробек, С. Бомба, Анна Юржин, М. Мазурик, Г. Базар і Н. Прейзнар по $1; Анна Бурега, Кезимина Скопівська й Евдокія Вороновська по 50 ц. — Зібрано разом $128.50.

З того висилаємо через Обєднання на першу рату $125, а на руках комітету остається $3.50.

Комітет просить всіх українців подбати про цю справу, і занятись по громадах дальшою збіркою.

Адреса Комітету:

A. ZALOPANY,
40 Garner Street, Cohoes, N. Y.

За комітет Читальні „Просвіти" в Настасові: **Г. Джинджиристий**, голова; **О. Бомба**, касієр; **Д. Зальопаний**, секр.

ГЕМТРЕМК, МІШ.

На політичних вязнів.

Дня 7 березня гурток громадян зробив несподіванку для гром. Василя Кіцули з нагоди його 50-літніх роковин. При забаві присутні не забули за наших героїв, що мучаться по ляцьких тюрмах та на заклик гром. Гаврилюка зложили $7 на політичних вязнів. Жертвували: Гаврилюк, В. Кіцул і С. Присташ по $1; Н. Гнатківна й К. Кардаш по 75 ц.; Ю. Костюк, А. Сеньків, М. Кулиняк, С. Мороз і П. Борух по 50 ц. Гроші вислано через Обєднання.

А. Сеньків.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Коляда на просвітні цілі на Лемківщині.

На поклик Головної Управи О. О. Л. члени 24-го Відділу Організації Оборони Лемківщини в Нюарку перевели коляду на просвітні цілі на Лемківщині.

Колядою занялись: Адам Лесняк, Теодор Оринчак і Степан Галько.

Загально зібрано $65.25.

Жертвували: В. Хома $2; по $1: А. Лесняк, Т. Оринчак, С. Фік, П. Смук, Н. Н., Т. Вислоцький, М. Андрейко, Марія Галько, Т. Теребецький, Ева Рожик, А. Панасевич і Процько, В. Салабун, Перожик, М. Митрик, о. М. Данилович, Саломія Галько, М. Наливаний, А. Хома, Марія Роговська, Я. Климко, І. Мохналь, В. Лискович, Т. Каськів, Л. Муляр, В. Стасюк; по 50 цен.: Д. Макар, С. Стахевич, М. Бабич, С. Мриглат, Г. Залепський, п-ні Королов, П. Яценяк, Марія Тамчишин, Шеремета, Марія Гема, М. Янишин, М. Надрічний, В. Дубас, О. Варницький; по 25 цнт.: Г. Майківський, Ковадло, Гой, Юлія Баник, М. Дячун. Разом від поодиноких жертводавців зібрано $35.25.

Кромі цього урядники 24-го Відділу О. О. Л. в Нюарку віднеслись до місцевих товариств з відозвою, яку видала Головна Управа О. О. Л.

На цю відозву відгукнулись: Товариство Богдана Хмельницького, Відділ 133 У. Н. С. $10.00; Братство св. Івана Хрестителя, Відділ 76 У. Н. С. $10.00, Братство Пресвятої Тройці, Відділ 2 Провидіння $10.000. Разом прийшло з коляди $65.25. Гроші ці вислано до головного касієра О. О. Л.

Адам Лесняк, предсідатель 24-го Відділу О. О. Л.

КАШЕЛЬ НЕ ЛЕГКА НЕДУГА.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

З пересічного оголошення „лік на кашель", видно, що фабриканти патентових медицин вважають кашель легкою недугою. Та одначе часто буває противно, бо протяглий кашель може походити з поважного тілесного недомагання, котре вимагає опіки компетентного лікаря. В таких недомаганнях надія на „ліки від кашлю" часто приводить до нещасливих наслідків.

Самий кашель не є недугою, а тільки ознаками недуг. Наша система віддиху органів зачислюється: гортанка, горло та проводи носових ям. Дальше до віддихових органів зачислюється: гортанка, горло та проводи дихання. Ці останні діляться на дві рурки і закінчуються у десятки тисяч маленьких повітряних мішочків, що творить легені. Це все є віддихові органи, а подражнення будь котрої їх частини спричиняють кашель.

Віддихові проводи в ши та грудях стикаються з многими іншими органами та клітинами: горловими та грудними зелезами, зубною ямою, серцем та головними кровоносними посудинами, як теж многими лімфатичними зелезами. Занедужання тих органів може спричинити кашель, а саме через недомагання гортанки, віддихових рурок та легенів. Яких сто ріжних недуг може бути причиною кашлю, з чого кожному ясно, що жадний лічничий препарат не може вилічити всіх тих недуг.

Кір, коклюш та навіть запалення горла починаються від легкого кашлю. Туберкулоза, недуги серця, гострий нежит, наростi у віддихових проводах та побільшені лімфатичні зелези дуже часто обявляються кашлем:

Коли дістанете кашель, котрий на протязі тижня або довшого часу не покине вас, найбезпечніший, найпевніший та найбільш економічний крок це відвідини свого родинного лікаря. Може не буде нічого поважного, але щоб це знати, треба, щоб лікар вислідив. Занедбання може бути небезпечне.

ФЛІС.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

РАДІО.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

В середу дня 24. березня б. р. о годині 8. вечером будуть передані через стацію W.O.R. в програмі "Symphonic String" дві композиції **Павла Печеніги-Углицького**, а це Andante і Sherzo зі струнного квартету. Перша написана на тему пісні „Як була я молодою", а друга на тему гопака зі зміненим темпом.

В Австралії натрапили на породу кангура, що живе виключно на деревах. Це дуже звинні звірі.

* * *

Найновіші досліди вчених фізиків і хеміків ствердили, що на Марсі та Венері нема кисня, тому виключене, щоб там міг жити якийнебудь організм.

* * *

В Англії нездужає на рака 40,000 людей. Для успішного лікування треба ще 20 грамів раду в ціні 160 тисяч фунтів стерлінгів. Гроші є та тяжко за рад.

* * *

Біольог Джон Любок ствердив, що павук це найпажерливіше сотворіння. Коли взяти під увагу пропорцію (відношення) тягару павука й людини, то людина мусілаб зїсти денно, щоб дорівняти в апетиті павукові, 13 баранів, 11 безрог, 2 воли та багато фунтів мучних страв.

* * *

У руїнах Ляшіш у Палестині знайшли рурки до кручення волосся. Форма їх за 3,200 літ зовсім не змінилася.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ЛЮДИ - ЛЕОПАРДИ. (136)

Після цього як Калі Бвана відкинула Олд Таймера в його любовних зізнаннях, вони обоє йшли далі мовчки, не відзиваючись до себе ні словом. Калі Бвана деколи кидала зором на Олд Таймера, але що вона думала собі в голові, важко було вгадати. Коли вони вийшли на малу поляну, Олд Таймер спинився і кинувши оком довкруги, сказав: „Тут отаборимося".

Дівчина нічого на це не відповіла. Та Олд Таймер не чекав на її формальну згоду. Він почав збірати дрючки і тички, щоб побудувати шатро. Дівчина мовчки помагала йому, не питаючись про його пораду. Вбивши чотири палики в землю, поклавши кілька поперечок зверху й накривши їх широким листям — шатро було готове. Тепер він взявся до іншого діла.

„Здаласяб нам тепер якась зброя", промовив він до дівчини. Дівчина німо поглянула на нього. Подумавши хвилю він вирізав рівного, досить грубого прута й почав шукати за ростиною, що нагадує наші коноплі. Віднайшовши її він почав здирати з неї волокно, з якого відтак викрутив тонкий, але сильний шнурок. Зігнувши прута він навязав на нього шнурок і в той спосіб дістав лука.

Далі він вистругав стріли й приготовив порядного дрючка. Дівчина приглядалася пильно цій роботі. Деколи в її очах можна було запримітити подив. Але як лиш Олд Таймер поглянув на неї, вона відвертала на бік очі. Та недалеко в кущах пара інших очей також пильно слідкувала за роботою Олд Таймера. Це були очи здоровенної малпи.